

att kunna utan långvariga förhandlingar och dermed förenad tidsutdrägt leda till antagande och fastställande af ett nytt rättegångssätt, och den nu ifrågasatta förändringen är en så fristående och från det öfriga rättegångsväsendet så afskild åtgärd, att den bör kunna utan olägenhet särskildt behandlas. Det är af denna anledning, och då frågan, ehuru i sig sjelf enkel och oberoende af några egentliga utredningar, dock är af stor betydelse, då den har till ändamål att åtminstone i någon mån afhjelpa den långsamhet i fråga om rättstvisters afgörande, hvilken så ofta och med rätta blifvit öfverklagad, som jag nu, utan att afvakta det väntade förslaget till ny rättegångsordning, vågar föreslå,

att Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring i 25 kap. 9 och 15 §§ rättegångsbalken, att de deri bestämda tider för fullföljd af vad hos vederbörande hofrätter nedsättas till hälften, samt att i sammanhang härmed det undantag, som i berörda afseende finnes föreskrifvet i fråga om vaxel- och sjörättssaker, borttages.

Stockholm den 25 januari 1889.

A. H. Ölander.

N:o 16.

Af herr Samzelius. angående ändring i konkurslagens bestämmelser om ackord.

Vid den afdelning af 1887 års lagtima riksmöte, som vanligen benämnes januari-riksdagen, väcktes af mig en motion (n:o 17) angående ändring i konkurslagens bestämmelser om ackord. Denna motion remitterades till lagutskottet och blef der handlagd, hvarvid utskottet beslöt att hos Riksdagen hemställa om aflåtande af underdånig skrifvelse till

Kongl. Maj:t angående utarbetande af ett lagförslag hufvudsakligen i det af mig angifna syfte, men innan utskottets utlåtande blef uppsatt och justeradt, upplöstes Riksdagen. Sedan har frågan fått hvilat hufvudsakligen därför, att jag velat något afbida tiden för att erfara, huru vida ett omslag i lagskipningen möjligen kunde göra en lagförändring öfverflödigt, men ty värr har just motsatsen inträffat. Flera, det allmänna rättsmedvetandet än mera sårande fall, än dem jag i min förra motion omförmält, hafva nemligen under tiden framträdt och ådagalagt det trängande behofvet af lagstiftarens ingripande i saken. Då dertill kommer, att jag från en institution, som kanske närmast är förtrogen med det sätt, hvarpå konkurslagens stadganden i förevarande hänseende vid olika domstolar i riket tillämpas, nemligen Stockholms köpmannaförening, erhållit uppmaning att åter väcka motion i ämnet, har jag ansett mig icke längre böra låta bero vid det understöd motionen redan, enligt hvad ofvan förmäles, erhållit, och ehuru jag nogsammt inser svårigheten för en enskild motionär att kunna framlägga förslag till sådan redaktion af ifrågasatta lagförändringar, som efter vederbörlig granskning slutligen kan antagas, samt jag på det hela taget är tillfredsställd med den åtgärd lagutskottet förut beslutat att i anledning af min motion vidtaga, helst en sådan åtgärd säkrast leder till målet, får jag dock — enär motioner om skrivelser i lagstiftningsfrågor stundom plägat af Första Kammarken remitteras till tillfälligt utskott, under det ett sådant förfaringsätt, när frågan kommit till medkammarken, der ogillats — för att bereda oomtvistad rätt för motionens remitterande till lagutskottet, som förut behandlat densamma, härigenom till alla delar förnya min i ämnet förut väckta motion (n:o 17) hvilken, för att blifva tillgänglig äfven för dem, som sakna 1887 års riksdagstryck, torde jemte dervid fogad bilaga få såsom bihang till denna motion tryckas.

Stockholm den 25 januari 1889.

Per Samzelius.

(Bihang till herr Samzelii motion n:o 16).

Motion af herr Samzelius i Första Kammaren vid 1887 års lagtima riksdag den 15 januari—den 5 mars, angående ändring i konkurslagens bestämmelser om ackord.

Vid utarbetandet af vår nu gällande konkurslag af den 18 september 1862 tjenade, såsom bekant är, den franska konkurslagen hufvudsakligen till mönster. Bland de nyheter, som genom konkurslagens antagande infördes i vår lagstiftning, torde icke någon vara viktigare än det så kallade tvångsackordet. Infördt äfven i flere andra länders lagstiftning, ansåg man sig här sakna tillräcklig anledning motsätta sig att liksom på försök införa den främmande gästen på vår konkurslagstiftnings område, utan att så noga göra sig reda för följderna deraf. Vårt grannland Finland var dock försigtigare. Det antog nemligen väl en ny konkurslag, daterad den 9 november 1868, hvilken i många hänseenden är en afbild af svenska och franska konkurslagarne, men man undvek att tillegna sig deras bestämmelser om tvångsackordet, likasom äfven en annan kanske föga mindre viktig, nemligen om rättens ombudsman.

I den strömning, som den tiden gjorde sig gällande till förmån för det franska konkurssystemet, kunde äfven våra andra grannländer Norge och Danmark icke undgå att deraf beröras. I Norge infördes nemligen tvångsackordet genom Lov om Concurs og Concursboers behandling den 6 juni 1863 och i Danmarks nu gällande konkurslag af den 25 mars 1872 återinfördes tvångsackordet efter att en längre tid hafva varit afskaffadt. Genom en lag af den 3 juni 1874 har man dock i Norge sett sig nödsakad att göra åtskilliga inskränkningar i tvångsackordet. Sålunda erhåller gäldenär icke ackord, då han dömts för vissa slag af oredlighet eller vårdslöshet; då han tillföre varit i konkurs, så vida borgenärerne genom ackordet icke erhålla minst 60 procent af sina bevakade fordringar, och då hans obestånd är vålladt af honom sjelf m. m. Den danska konkurslagen är mot gäldenären i flera hänseenden ännu strängare. Äfven i flere andra länder har man på senare tiden funnit sig nödgad återgå till skärpta bestämmelser mot de missbruk, tvångsackordet föranledt.

Vid tillämpning hos oss af 1862 års konkurslag dröjde det icke länge, innan man fick en bedröflig erfarenhet af dess verkningar i synnerhet i det afseende, hvarom här är fråga, eller beträffande tvångsackordet. Konkursernas antal ökades i oroväckande grad. Den jemförande konkursstatistiken anvisade åt Sverige den tvetydiga äran att i förhållande till folkmängden stå främst i afseende å antalet af konkurser. Mången begagnade konkursen och tvångsackordet såsom ett förvärfvsmedel. Tvångsackorder fastställdes af rätten, då stundom ej mer än fem procent och någongång ännu mindre utaf det bevakade fordringsbeloppet af gäldenären erbjöds utan ringaste säkerhet för ackordets fullgörande. Klagomål anfördes deröfver, men blefvo till en början obeaktade. Slutligen hafva dock åtgärder från lagstiftarens sida blifvit vidtagna, hvilka äro egnade att åtminstone i någon mån stäffa de öfverklagade olägenheterna. Genom kongl. förordningen den 12 september 1868 gjordes nemligen ett tillägg till 104 § konkurslagen, åsyftande att bereda säkerhet för ackordets fullgörande. Genom kongl. förordningen den 12 maj 1870 erhöll nyssnämnde § den förändrade lydelse, att ackord icke finge fastställas, hvilket ej gäfvade minst 25 för hundra af fordringsbeloppet åt alla de borgenärer, som det anginge och som ej uttryckligen förklarar sig ty förutan med ackordet nöjde. Slutligen blef genom lagen den 5 juli 1884 ackordsprocentens minimum höjdt till femtio.

Under det betryck i affärsverlden, som sedermera i högre grad än förut allmänneligen herskat, har emellertid uppfinningsförmågan att kringgå gällande föreskrifter förvånansvärdt utbildats. Från flera håll förspörjes, att man är sysselsatt med att genomdrifva tvångsackord, då gäldenären visserligen erjudit att betala 50 procent å de i konkursen bevakade belopp men icke förr än fem, på några ställen tio år eller längre efter det ackordet blifvit fastställt och utan något slags räntegodtgörelse för den tid borgenären sålunda måste undvara liqid för sin redan vid konkursens början förfallna fordran. På andra ställen lærer man förfara på det sätt, att gäldenären väl erbjuder 50 procent ackord, men förbehåller sig att derå vid liqid erhålla viss rabatt, exempelvis 25 procent. Klart är det, att genom ett sådant tillvägagående kan det i lag fastställda minimum för ackordet i sjelfva verket nedbringas till hvilken siffra man önskar; ty i samma mån det räntefria betalningsanståndet utsträcker eller rabatten höjes, i samma mån nedbringas ock ackordsprocenten. Det aritmetiska problemet kan lätt lösas. Möter svårighet för erhållande af den i konkurslagen föreskrifna pluralitet, vidtalar gäldenären någon god vän, som inlöser det felande fordringsbeloppet af den motsträfviga borgenären och betalar honom

fullt. Nyligen har jag till och med erfarit, att en borgenär, som vägrade ingå på ackord och åtalat gäldenären för vårdslöst förfarande, af en vän till den sistnämnde genom notarius publicus uppforderades att, emot full betalning så till kapital som ränta, öfverlåta sin vexelfordran, hvilken den ifrågavarande vännen förmenade sig ega rätt att till den under åtal stående gäldenärens »heder» enligt vexellagen inlösa.

Danska konkurslagen innehåller det välbetänkta stadgande, att från rätt att deltaga i öfverläggning och beslut i fråga om tvångsackord äro uteslutne icke blott, såsom hos oss, de borgenärer, hvilka yrkat förmånsrätt för sina bevakade fordringar, utan äfven vissa närmare anförvandter till gäldenären samt de, hvilka fått sina fordringar på sig öfverlätne efter konkursens början; viljande jag dock för närvarande icke ifrågasätta någon inskränkning i anförvandters rätt att fortfarande deltaga i dylika frågors behandling, så vida nemligen de icke efter konkursens början fått fordringarna å sig öfverlättna.

I ett annat hänseende synes mig vår konkurslag äfven erfordra något skärpta bestämmelser. Såsom bekant är, kan under vissa i konkurslagen angifna förhållanden ansvar ådömas gäldenär dels för *bedrägeri*, dels för annan *oredlighet* och dels för uppenbar *vårdslöshet*, men endast den högsta graden af brottslighet, eller då gäldenären fälles till ansvar för bedrägligt förhållande mot sina borgenärer, utgör lagligt hinder för honom att erhålla tvångsackord. En oredlig borgenär, som för sitt brott dömts ända till två års straffarbete, är således oförhindrad att med sina vänners tillhjälp bereda sig tvångsackord, och ett anhängigjort åtal för ett sådant brott föranleder icke ens uppskof med ackordets fastställande. I Frankrike, hvarifrån man hufvudsakligen hemtat sin visdom i konkurslagstiftningen, är man dock icke så liberal. Franska konkurslagen, likasom äfven den för hela tyska riket gällande konkursordning af den 10 februari 1877, känner icke någon tredelning af konkursgäldenärs brottslighet. Enligt begge dessa lagar kan konkursgäldenär, som gjort bedräglig konkurs, eller gjort sig hemfallen till bedrägeri och annan oredlighet — gjort banqueroute frauduleuse — ej erhålla ackord, hvaremot den, som gjort endast enkel bankrutt (banqueroute simple), under vissa förhållanden kan få ackord; men detta ackord, om ock enhälligt antaget af borgenärerna, gäller i Frankrike icke utan fastställelse af handelsdomstolen. En sådan domstol utgöres hufvudsakligen af de förnämsta affärsmännen på platsen, och en så sammansatt domstol tillkommer den mest vidsträckt och omfattande pröfningsrätt i afseende å ackordet. Man pröfvar der, huru vida gäldenä-

rens förhållande varit sådant, att han gjort sig förtjent att återvända till affärslifvet eller om han begått sådana handlingar, hvilka, derest de lemnas obesträffade, skulle såra det allmänna rättsmedvetandet och skada samhället.* Följderna af detta rigorösa förfarande äfvensom af stadgandet i franska konkurslagen, att konkursens början återflyttas till den tid, då gäldenärens obestånd i verkligheten inträffade, hafva visat sig ganska tillfredsställande, åtminstone i jämförelse med hvad förhållandet för närvarande är hos oss.

Detta förhållande skulle dock icke föranledt mig att taga Riksdagens af andra viktiga frågor hårdt anlitade tid i anspråk för en partiel lagförändring, om icke på sista dagarne kommit till min kännedom, att högsta domstolen under den 5 sistlidne november enhälligt beslutat en dom, om hvars innehåll upplysning vinnes af det vid denna motion fogade protokollsutdrag. Det kan ingalunda vara min mening att ingå i någon granskning af detta för hela affärslifvet så viktiga domslut. Jag vill visserligen icke dölja, att jag och kanske mången med mig vid formulering af ordalagen i lagutskottets förslag till den år 1884 af Riksdagen senast beslutade förändring i 104 § af gällande konkurslag icke kunnat föreställa oss, att lagen skulle blifva tolkad så, som i förevarande fall egt rum; men jag inser nogsamt, att denna subjektiva uppfattning saknar all betydelse, sedan den högsta dömande myndigheten enhälligt förklarat lagen böra så förstås som domslutet utvisar. Då emellertid deraf skulle följa, att de många försök, som för närvarande redan pågå och framdeles torde i än vidsträcktare omfång företagas i syfte att kringgå lagens stadgande om ett minimiackord af 50 procent, hafva all utsigt att lyckas, men jag är varmt öfvertygad, att sådant skulle i hög grad skada det redbara affärslifvet, som ju äfven kan förtjena att något skyddas, har jag, oaktadt faran att under den knappt tillmätta tiden förbise något af de lagrum, som kunna beröras af min framställning, funnit mig manad att, på grund af hvad jag äfven i öfrigt haft äran andraga, vördsamt föreslå,

att Riksdagen för sin del må besluta, att följande §§ i gällande konkurslag skola erhålla följande förändrade lydelse:

* En fransk författare Renouard yttrar i detta ämne: »Si des créanciers, fussent-ils unanimes, veulent rendre à la vie commerciale un homme dont l'impunité serait un scandale, dont l'impunité mettrait la bonne foi de tous en péril, il y a blessure pour la société.»

98 §.

I öfverläggning och beslut angående ackordsförslag må ej de borgenärer taga del, hvilka förmånsrätt för sina bevakade fordringar yrkat, utan i den mån de det yrkande återkalla, *ej heller de, som efter konkursens början fått fordran deri å sig öfverlåten.* Annan borgenär må i röstningen deltaga, ändå att hans fordran bestridd är.

104 §.

Ackord må ej, ändå att det ej bestridt är, af rätten fastställas: då beslutet icke i laga ordning tillkommit; då gäldenär blifvit dömd för bedrägligt förhållande *eller annan oredlighet* mot sina borgenärer, eller medan han under tilltal därför står; då anledning är, att gäldenär hemligen gynnat någon borgenär vid ackordet, eller att annat svek dervid egt rum; då ackordet ej gifver lika rätt och, *beräknadt för den tid, vid hvilken fastställelsen sker,* minst femtio för hundra af fordringsbeloppet åt alla de borgenärer, som det angår och som ej uttryckligen förklarar sig ty förutan med ackordet nöjde; då det uppenbarligen länder till skada för borgenärerne.

Bestrides ackordet på den grund att säkerhet ej finnes för dess fullgörande; pröfve rätten, efter omständigheterna, huruvida fastställelse på sådan grund vägras må.

Till undvikande af missförstånd anser jag mig böra nämna, att med förslaget icke åsyftas skyldighet för gäldenär att vid ackordets fastställande betala hela ackordsbeloppet kontant, hvilket i de flesta fall torde vara omöjligt, utan att han för den del af ackordsbeloppet, med hvars erläggande anstånd må beviljas, betalar laga ränta från tiden för ackordets fastställande, i fall ackordet icke öfverstiger 50 procent. Är ackordet åter högre, skulle räntegodtgörelse från fastställensedagen icke ovillkorligen erfordras. Man hade blott att tillse det ränteförlusten icke blefve

större än det belopp, hvarmed ackordet öfverstege minimum eller 50 procent.

Anhållés om remiss till lagutskottet, som, om sådant erfordras, behagade i förslaget vidtaga de modifikationér eller göra sådana tillägg, vare sig i de uppgifna eller i andra §§ i konkurslagen, att förslaget passar in i den förutvarande lagtexten.

Stockholm den 27 januari 1887.

Per Samzelius.

(Bilaga till herr Samzelii motion, angående ändring i konkurslagens bestämmelser om ackord.)

Protokollet öfver justitieärendén, hållet i Kongl. Maj:ts högsta domstol fredagen den 5 november 1886.

Första rummet:

Närvarande:

Justitieråden: *Wretman,*
Naumann,
von Hofsten,
Svedelius,
Östergren,
Herslow.

Konstituerade revisionssekreteraren Uppström föredrog i underdånighet:

1:o.

Revisionssaken emellan ombudsmannen i Sveriges riksbank vice häradshöfdingen W. Montelius, sökande, samt grosshandlaren Carl Ludvig Sellman jemte vice häradshöfdingen C. A. Nycander, fastighetsegaren C. H. Ählström och grosshandelsbolaget under firma Carl Ohlsson & Comp. såsom fordringsegare i Sellmans konkurs, tillstädeskomne, och Sellmans öfrige borgenärer, utblifne, svarande; uti hvilken sak nedre revisionen afgifvit underdånigt betänkande och föredraganden yttrat särskild mening.

Underdånigt betänkande:

uti den till Kongl. Maj:ts öfverseende ifrån dess och rikets Svea hofrätt genom ordentligt sökande komma sak emellan ombudsmannen i Sveriges riksbank vice häradshöfdingen W. Montelius, sökande, samt grosshandlaren Carl Ludvig Sellman jemte vice häradshöfdingen C. A. Nycander, fastighetsegaren C. H. Ählström och grosshandelsbolaget under firma Carl Ohlsson & C:o, såsom fordringsegare i Sellmans konkurs, tillstädeskomne, och Sellmans öfrige borgenärer, utblifne, svarande;

uti hvilken sak handlingarna visa:

att Sellman uti sin vid Stockholms rådstufvurätt anhängiggjorda konkurs skriftligen erbjudit sina borgenärer såsom full liqid för deras i konkursen bevakade och fastställda fordringsbelopp femtio procent ackord, att betalas med en femtedel eller tio procent å fordringsbeloppet senast den 1 maj under hvarje af åren 1886, 1887, 1888, 1889 och 1890; hvarjemte Sellman förklarar att till säkerhet för ackordets fullgörande de afträdde tillgångarna skulle få kvarblifva under sysslomannens vård och förvaltning till dess ackordet blefve betaldt, äfvensom att, derest ackordsbeloppet, efter bevisligen anstaldt kraf emot Sellman, icke gäldades å de därför bestämda förfallotiderna, skulle den genom ackordet honom tillerkända eftergift hafva förfallit och borgenärerna ega att utbekomma hela återstoden af bevakade och fastställda fordringsbelopp;

att vid sammanträde den 6 maj 1885 inför rättens ombudsman ackordsförslaget blifvit med den i konkurslagen stadgade röstöfvervigt antaget;

att, sedan handlingarna i ärendet för pröfning af förslaget till rådstufvurätten öfverlemnats, Montelius, å riksbankens vägnar, i en ingifven skrift bestridt ackordets fastställande på den grund, att detsamma till följd

af de föreslagna långa betalningsterminerna icke komme att motsvara femtio procent kontant af de bevakade fordringarna, samt dessutom någon tillfredsställande säkerhet för ackordets fullgörande icke blifvit stäld;

att rådstufvurätten genom dom den 22 juni 1885 sig utlätit, att emedan mer än fyra femtedelar af de vid sammankomsten inför rättens ombudsman i konkursen den 6 maj 1885 närvarande röstberättigade borgenärer antagit det af gäldenären gjorda ackordsförslag, deruti han erbjudit dem femtio procent af deras bevakade och fastställda fordringar, samt desse borgenärer bevakat mer än fyra femtedelar af hela det fordringsbelopp, som i fråga om ackord komme i betraktande; ty och som den bestämmelse i ackordsförslaget, att ackordet skulle betalas med en femtedel senast den 1 maj under hvart af åren 1886, 1887, 1888, 1889 och 1890 icke kunde anses innefatta någon minskning uti den genom ackordet bestämda procenten, samt, om ock den omständighet, att de afträdde tillgångarne finge kvarblifva under sysslomännens vård och förvaltning till dess ackordet blifvit betaldt, ansåges icke innebära betryggande säkerhet för ackordets fullgörande, sådant i allt fall, med hänsyn till hvad i saken förekommit, icke borde föranleda dertill, att fastställelse af ackordet på sådan grund kunde vägras; ty och då ej heller i öfrigt hinder för ackordets fastställande mötte af stadgandena i 104 § konkurslagen, sådan denna § lydde enligt lagen den 5 juli 1884, blefve, utan afseende å riksbankens gjorda bestridande, ifrågavarande ackordsaftal faststaldt;

samt att hofrätten, der sökanden efter vad fullföljt talan, enligt dom den 27 november 1885, ej funnit skäl att i rådstufvurättens öfverklagade dom göra ändring.

Deruti sökanden i underdånighet yrkat ändring, som af tillstådeskomne svarandena är vorden bestridd, och hvarom, äfvensom angående af Nycander, Ählström och Carl Ohlsson & C:o framstaldt anspråk på ersättning för kostnaderna å saken hos Kongl. Maj:t tvistas.

Enär uti ifrågavarande ackordsförslag borgenärerne tillförsäkras godtgörelse för sina fordringar allenast på det sätt, att de under hvarje af åren 1886, 1887, 1888, 1889 och 1890 skola bekomma tio procent af det i konkursen bevakade och fastställda fordringsbeloppet,

ty och som ackordet således icke gifver de borgenärer, detsamma angår, femtio för hundra af deras fordringar hos Sellman;

samt icke samtliga bemalte borgenärer förklarar sig ty förutan med ackordet nöjde,

hemställer nedre revisionen i underdånighet, att Kongl. Maj:t måtte pröfva rättvist att, med upphäfvande af domstolarnes beslut, förklara ackordet icke kunna fastställas.

Stockholm den 30 oktober 1886.

Wilh. Uppström.
ut in prot.

Th. Wijkander.

Albert Petersson.

G. W. Westberg.

*Utdrag af protokollet, hållet inför Kongl. Maj:ts nedre justitierevision
den 30 oktober 1886.*

S. D. Konstituerade revisionssekreteraren Uppström föredrog revisionssaken emellan ombudsmannen i Sveriges riksbank vice häradshöfdingen W. Montelius, sökande, samt grosshandlaren Carl Ludvig Sellman jemte vice häradshöfdingen C. A. Nycander, fastighetsegaren C. H. Ählström och grosshandelsbolaget under firma Carl Ohlsson & C:o, såsom fordringsegare i Sellmans konkurs, tillstädeskomne, och Sellmans öfrige borgenärer, utelifne, svarande och yttrade:

»Jag hemställer i underdånighet att Kongl. Maj:t måtte pröfva rättvist fastställa hofrättens dom; och torde sökanden förpligtas godtgöra Nycander, Ählström samt Carl Ohlsson & C:o för deras kostnader å saken hos Kongl. Maj:t med etthundratre kronor jemte hvad som åtgår till lösen af Kongl. Maj:ts dom.»

Tillförordnade revisionssekreterarne Wijkander och Petersson förenade sig om den mening, det underdåniga betänkandet innehåller.

Stockholm som ofvan.

Efter befallning

Th. Westman.

Högsta domstolen gillade föredragandens särskilda mening.

In fidem

G. W. Westberg.

I transumerade delar lika lydande med högsta domstolens härstädes förvarade protokoll, betygar Stockholm och Kongl. Maj:ts nedre justitie-revision den 25 januari 1887.

Ex officio

Lars Hasselgren.
